

Reserapport – Studieresa till Japan

Linda Stjernholm, doktorand vid Lunds universitet
Svensk biblioteksförnings resestipendium 2024

Inledning

Under februari 2024 genomförde jag, Linda Stjernholm, doktorand på Designvetenskaperna vid Lunds universitet, en studieresa till Japan med stöd av Svensk biblioteksförnings resestipendium. Syftet med resan var att undersöka bibliotekens roll i relation till funktionshinder, tillgänglighet och hur berättelser och minnen bevaras efter katastrofer. Resan kopplar till min forskning om inkluderande krisberedskap och hur bibliotek kan fungera som noder för lokal kunskap, trygghet och tillgång till information i krissituationer.

1. Hiroshima Peace Memorial Museum

Resan började i Hiroshima, platsen för den första atombomben 1945. Hiroshima är idag centrum för fredsarbete, med minnesmonument och ett museum tillägnat offren. I anslutning till museet finns ett bibliotek som samlar forskning och vittnesmål från Hibakusha – de som överlevde atombomben. Biblioteket innehåller ett digitalt arkiv med inspelade berättelser, material för barn och skolprogram på flera språk. Under mitt besök träffade jag Natsuki Okita, curator och en ämnesbibliotekarie som berättade om samlingarna, om förändrade besökarmönster där många överlevares barn och barnbarn nu söker svar om sin familjehistoria, och om deras arbete med barns besök – inklusive bilderböcker, manga och pedagogiskt material.

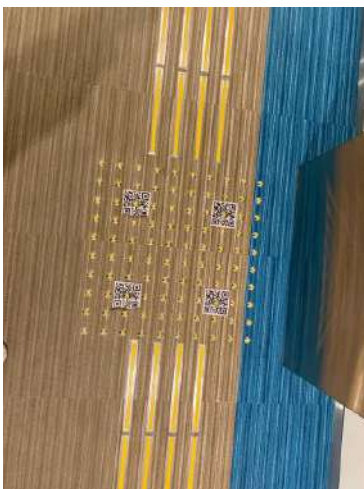

2. Toshima Centralbibliotek, Tokyo

I Tokyo fick jag en visning av Toshima Centralbibliotek av Haruko Abe, bibliotekarie och ansvarig för punktskriftsbiblioteket. Biblioteket har gjort stora satsningar på tillgänglighet med lättläst, storstil, taktila barnböcker och en äppelhylla inspirerad av svenska exempel.

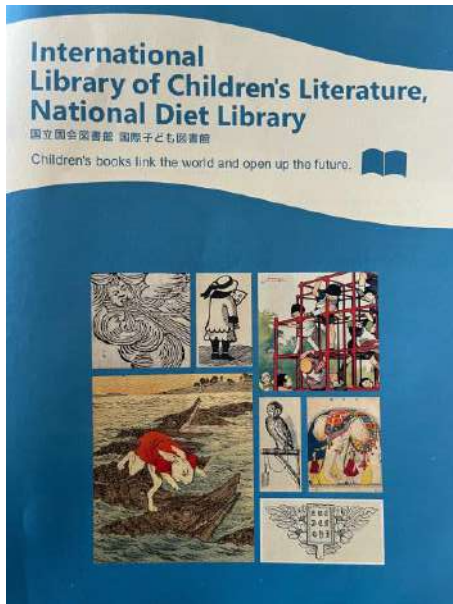

På övervåningen finns ett välutvecklat punktskriftsbibliotek där volontärer läser in litteratur och erbjuder personlig högläsning. Biblioteket har taktila golvmarkeringar, QR-koder till vägledningar, och anordnar gemensamma bokträffar och spel för besökare med och utan synnedsättning. Anpassningar av spel och pyssel visades som exempel på kreativ tillgänglighet.

3. Internationella barnbiblioteket, Tokyo

Vid Ueno Park ligger Internationella barnbiblioteket, en del av National Diet Library. Här fick jag en rundtur av Moyu Yabe, som berättade om inkluderande arbete för olika målgrupper. Vi talade också om krisberedskap, där biblioteket har evakueringsrutiner och ett förråd som kan fungera som trygghetspunkt. All barnlitteratur som ges ut i Japan levereras hit som pliktexemplar. Jag fick se det omfattande arkivet i källaren – ett konkret uttryck för bibliotekets roll i bevarandet av barnlitteratur som kulturarv.

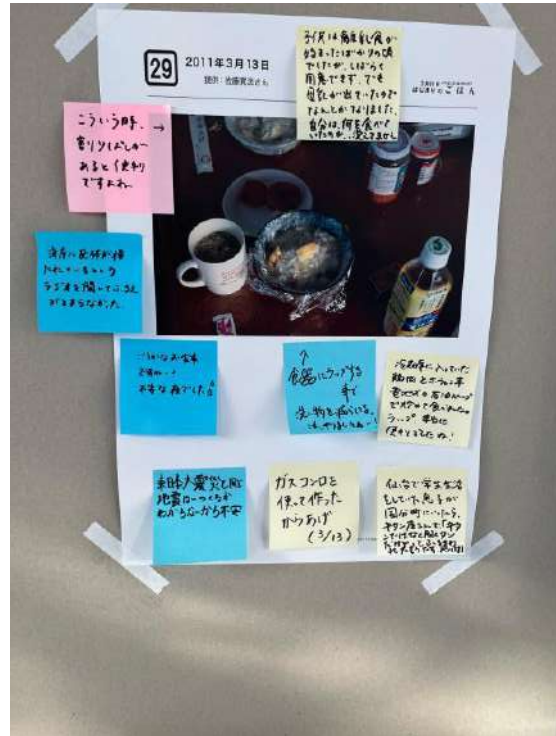
4. Environmental Regeneration Plaza, Fukushima

I Fukushima besökte jag Environmental Regeneration Plaza, en plats där besökare får information om återhämtningen efter katastrofen 11 mars 2011 – jordbävning, tsunami och kärnkraftsolycka. Här visas hur saneringen går till, hur strålningsnivåer sjunker och hur material hanteras. De arbetar också aktivt med att nå ut till skolor och lokalsamhället, bland annat genom manga för att förklara frågor om jordbruk och säkerhet. Mr. Hitoshi Aoki visade anläggningen och delade med sig av värdefulla insikter om kommunikation, förtroende och kunskap efter en katastrof.

5. Sendai Mediatheque

I Sendai besökte jag Sendai Mediatheque – en byggnad som rymmer bibliotek, gallerier och offentliga rum. Här finns en särskild plats för inspelning av vittnesmål från 3/11-katastrofen, samt en aktuell utställning på temat "min första måltid efter katastrofen". På tredje våningen finns en avdelning med litteratur om katastrofen, som visar hur biblioteket fungerar som minnesplats och kunskapsförmedlare i ett samhälle som fortfarande återhämtar sig.

Avslutande tack

Jag vill rikta ett varmt och genuint tack till Svensk biblioteksörening för möjligheten att genomföra denna studieresa. Det har varit en unik chans att fördjupa min förståelse för bibliotekens roll i frågor om krisberedskap, minne och inkludering – och att se hur bibliotek i Japan på olika sätt skapar tillgång till kunskap, trygghet och gemenskap. Den här resan kommer att påverka både min forskning och mitt fortsatta arbete för mer inkluderande biblioteksverksamhet.